

Motion till riksdagen 2025/26:3935

av Peter Hultqvist m.fl. (S)

med anledning av prop. 2025/26:142 Ett starkare skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en fullständig konsekvens- och kostnadsanalys av reformens effekter för kommuner, regioner och fastighetsägare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att kommuner endast tilldelas nya uppgifter inom befolkningsskyddet när de också ges nödvändiga ekonomiska och organisatoriska förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Ett återkommande tema i remissvaren är behovet av en mer genomarbetad konsekvensanalys av reformens effekter. Flera remissinstanser pekar på att de förslag som nu läggs fram innebär betydande nya uppgifter för kommuner, regioner och fastighetsägare, samtidigt som de ekonomiska konsekvenserna inte är tillräckligt belysta. Detta är särskilt problematiskt mot bakgrund av att kommunerna redan i dag bär ett växande ansvar inom det civila försvaret. Att ytterligare utöka detta ansvar utan en tydlig analys av kostnader, organisatoriska behov och resursfördelning riskerar att skapa ett system som i praktiken blir svårt att genomföra. Kommunerna får inte lämnas i sticket när staten bygger upp ett starkare befolkningsskydd.

De nya planeringsuppgifterna kopplade till utrymning, inkvartering och skyddade utrymmen kommer att kräva både organisatorisk uppbyggnad, kompetens och återkommande övningar. Detta innebär i praktiken nya kostnader och ett mer omfattande ansvar för kommunerna. Om staten menar allvar med att stärka befolkningsskyddet

måste detta också åtföljas av realistiska bedömningar av vilka resurser som krävs för att reformen ska fungera i praktiken.

Samma problematik gäller för integreringen av skyddsrumsförfrågningar i plan- och byggprocessen. Ambitionen att stärka befolkningsskyddet i den fysiska planeringen är i grunden rimlig. Samtidigt finns det en uppenbar risk att nya krav i bygglovs- och planprocessen leder till ökade kostnader och mer komplicerade processer för bostadsbyggande. Sverige befinner sig redan i ett läge där bostadsbyggandet bromsar in kraftigt och där byggprocesser i många fall upplevs som både långsamma och oförutsägbara. Reformen som ytterligare fördyrar byggandet eller riskerar att skapa nya stoppklossar i processen måste därför analyseras mycket noggrant.

Det är också rimligt att ställa frågan var kostnaderna i slutändan hamnar. Om ökade krav på skyddsrum och skyddade utrymmen i praktiken leder till högre byggkostnader riskerar dessa i förlängningen att övervältras på hyresgäster och bostadsköpare. Ett stärkt befolkningsskydd får inte bli ytterligare en faktor som driver upp boendekostnaderna.

Mot denna bakgrund är det anmärkningsvärt att regeringen i propositionen inte redovisar en mer heltäckande konsekvensanalys. När reformer av denna omfattning genomförs är det avgörande att kostnader, ansvar och genomförbarhet analyseras öppet och grundligt. Det är inte tillräckligt att konstatera att åtgärderna är nödvändiga. För att reformen ska få legitimitet och fungera i praktiken krävs att staten redovisar hur ansvar och kostnader ska fördelas och säkerställer att kommuner och andra berörda aktörer har realistiska förutsättningar att genomföra uppgifterna.

Frågan om kommunernas ansvar och förutsättningar inom det civila försvaret behöver också ses i ett större sammanhang. Regeringen har aviserat att en proposition om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig kommer senare under året. Det är därför viktigt att de uppgifter som nu föreslås inom befolkningsskyddet inte behandlas isolerat, utan sätts i relation till kommunernas samlade ansvar inom totalförsvaret.

Under de senaste åren har kommunerna successivt fått ett större ansvar i uppbyggnaden av det civila försvaret. Detta gäller allt från beredskapsplanering till försörjningsberedskap och olika former av krishantering. Var och en av dessa uppgifter kan vara motiverad i sig, men tillsammans innebär de en betydande utvidgning av kommunernas roll. Om staten inte samtidigt säkerställer tydliga ekonomiska ramar och en realistisk ansvarsfördelning finns en uppenbar risk att kommunernas uppdrag växer snabbare än deras faktiska förutsättningar.

Den kommande propositionen om kommuners och regioners beredskap bör därför ta ett samlat grepp om dessa frågor. Det gäller inte minst hur uppgifter inom befolkningsskyddet, såsom planering för utrymning, inkvartering och skyddade utrymmen, ska finansieras och organiseras i praktiken. En långsiktigt hållbar uppbyggnad av det civila försvaret förutsätter att staten tar ett tydligt ansvar för helheten och säkerställer att kommunerna inte lämnas ensamma med ett växande ansvar.

Ett stärkt befolkningsskydd är en central del av totalförsvaret, men det måste byggas på realistiska förutsättningar. För att reformen ska fungera i praktiken krävs därför att regeringen i det fortsatta arbetet redovisar en tydligare samlad modell för ansvarsfördelning, finansiering och genomförande mellan stat, kommuner och andra berörda aktörer.

Peter Hultqvist (S)

Helén Pettersson (S)

Hanna Westerén (S)

Lena Johansson (S)

Johan Andersson (S)

Erik Ezelius (S)

Markus Selin (S)